

**УТВЪРДИЛ: /п/
КОСТА БАЗИТОВ
ОБЛАСТЕН УПРАВИТЕЛ**

СТРАТЕГИЯ

НА ОБЛАСТ ВАРНА ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА РОМИТЕ (2012 - 2020 Г.)

Януари 2013

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ВЪВЕДЕНИЕ.....	4
II. АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА РОМСКАТА ОБЩНОСТ.....	5
1. Демографско развитие и териториално разпределение.....	5
2. Анализ на състоянието на ромската общност по сектори.....	8
2.1. Образование.....	8
2.2. Здравеопазване.....	13
2.3. Жилищни условия.....	16
2.4. Заетост.....	18
2.5. Върховенство на закона и недискриминация.....	20
2.6. Култура и медии.....	22
III. ВИЗИЯ.....	24
IV. СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ.....	25
V. ПРИОРИТЕТИ.....	25
1. Образование.....	25
2. Здравеопазване.....	28
3. Жилищни условия.....	29
4. Заетост.....	31
5. Върховенство на закона и недискриминация.....	33
6. Култура и медии.....	36
VI. МЕХАНИЗМИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ.....	37

VII. МЕХАНИЗМИ ЗА МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА.....	38
VIII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	39
IX. ПРИЛОЖЕНИЯ.....	40

ПЛАНОВЕ ЗА ДЕЙСТВИЕ НА ОБЩИНИТЕ: Аврен, Аксаково, Белослав, Бяла, Варна, Ветрино, Вълчи дол, Девня, Долни чифлик, Дългопол, Провадия, Суворово

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящата Областна стратегия за интегриране българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация в област с административен център гр. Варна (2012-2020), наричана Стратегията, е документ, задаващ насоките за изпълнение на политиката за социална интеграция на ромите и на другите граждани в уязвимо социално положение на областно равнище. Тя се приема в изпълнение на Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020)¹.

Съгласно Националната стратегия, Областната стратегия продължава и развива политическата ангажираност на правителството на европейското развитие на България в съответствие с Националната програма за реформи на Република България (2011-2015 г.)² и с Националния план за действие по инициативата „Десетилетие на ромското включване 2005-2015 г.” на областно равнище.

Стратегията съответства и пряко кореспондира с други областни стратегически и програмни документи и създава условия за тяхното реализиране. Това са: Областна стратегия за развитие на област Варна за периода 2005-2015 г.; Доклад за междинна оценка на Областна стратегия за развитие на област Варна за периода (2005-2015); Актуализиран документ за изпълнение на Областна стратегия за развитие на област Варна (2011-2013); Областна стратегия за развитие на социалните услуги в област Варна (2011-2015); и други стратегически документи на регионално ниво.

Стратегията прилага целенасочен интегриран подход към ромските и другите граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация, който се прилага в рамките на по-общата стратегия за борба с бедността и изключването.

Стратегията определя основните приоритети, водещите принципи и хоризонтални аспекти, цели и механизми за изпълнение и мониторинг. Тя обхваща следните 6 приоритетни области на интеграционната политика: образование, здравеопазване, жилищни условия, заетост, върховенство на закона и недискриминация, култура и медии, които съответстват на националните и европейските приоритети в сферата на интегрирането на маргинализираните етнически групи.

¹ Приета с Решение на Народното събрание на 01.03.2012 г.

² Националната програма за реформи на Република България (2011-2015 г.) е изготвена в изпълнение на одобрената от Европейския съвет през юни 2010 г. стратегия „Европа 2020” и в съответствие с новия инструмент за по-добра координация на икономическите политики в рамките на Европейския съюз, т. нар. „Европейски семестър”

Стратегията е изработена в резултат на сътрудничеството на отговорните публични институции с гражданския сектор и в частност ромски и други неправителствени организации, работещи в областта на етническите и интеграционните въпроси.

Настоящият документ се приема за период до 2020 г. включително. Оперативното изпълнение на Стратегията се осъществява чрез Общинските планове за действие (ОПД), изпълнявани в два периода:

Първият период обхваща 2013-2014 г., който завършва с изпълнението на Националния план за действие по международната инициатива „Десетилетие на ромското включване 2005-2015 г.

Вторият период (2014-2020 г.) обхваща следващия програмен период на Европейския съюз по Оперативните програми за България с оглед финансова подкрепа, чрез използването на инструментите на ЕС. В съответствие с това документът следва да е в основата на областното и общинското планиране на интервенциите и инвестициите в сферата на интегриране на маргинализирани етнически групи през следващия планов период на оперативните програми на ЕС - 2014-2020 г.

С цел осигуряването на ефективност и устойчивост на мерките се предвижда междинен преглед/актуализация на Стратегията и ОПД през 2017 г.

След 2020 година, Стратегията ще може да бъде продължена, допълнена или изменена, в зависимост от постигнатите резултати и евентуалните промени, които биха могли да настъпят в Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020).

II. АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА РОМСКАТА ОБЩНОСТ

1. Демографско развитие и териториално разпределение.

Преброяванията са единствените изчерпателни демографски изследвания, в които се включва и въпрос за етническата принадлежност на населението. Участието на населението при отговора на този въпрос е доброволно. Независимо от това получената информация дава възможност основните демографски характеристики на населението да бъдат анализирани в съответствие с етническата принадлежност.

По данни на Националния статистически институт от преброяването на населението и жилищния фонд от 2011 г., ромите са третата по големина етническа група в България. Като роми са се самоопределили 325 343 души или 4.9% от българските граждани.

Лицата от ромската етническа група са разпределени териториално във всички области. Област с административен център гр. Варна не е от областите с най-голям дял на самоопределилите се като роми, но като се има предвид

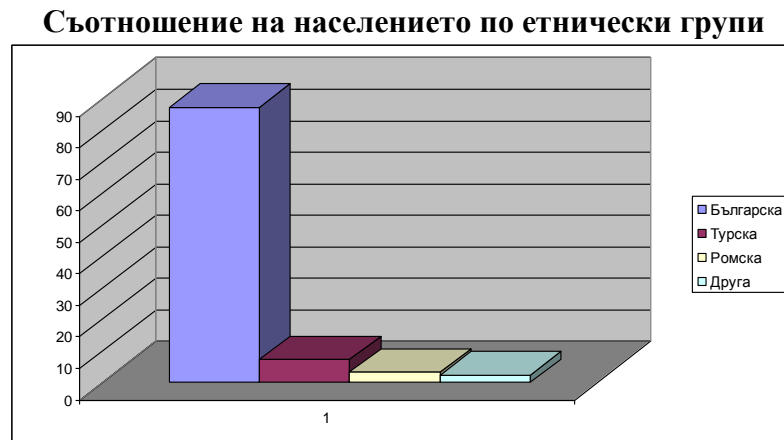
привлекателната сила на гр. Варна като голям икономически, туристически и търговски център, абсолютният брой на тази общност не е малък.

Анализът на данните за демографското състояние и териториалното разпределение на ромската общност в областта, за периода 2001-2011 г., предоставени от НСИ, дава основание за следните *изводи и обобщения*:

– **Основни демографски характеристики на ромското население в област с административен център гр. Варна:**

- Доброволно декларираните принадлежността си към ромския етнос към 01.02.2011 г., възлизат на 13432 души (3.2% от общия брой граждани отговорили на въпроса)³. За сравнение дялът на ромите в България към същия момент е 4.9%.

- Ромският етнос е на трето място по численост след етническите българи – 371048 души (87.3%) и етническите турци – 30469 души, или 7.2% (вж. фиг. 1).

Фиг. 1

Източник: НСИ

- Възрастовата структура на ромското население е много по-благоприятна в сравнение с другите основни етноси, а именно:

- Над половината от ромите (56.4%) са младежи на възраст до 29 навършени години. Най-многобройни са преброените роми във възрастовите групи 0-9 г. (2 736 души), 10-19 г. (2 340 души) и 20-29 г. (2 504 души). За турския етнос, младежите до 29 навършени години са 41.8%, при българите дялът на младежите е 30.9%.

- Населението на 60 и повече години е само 6.9%, при положение, че в същата възрастова група са над 25% от български етнос. За турския етнос населението на 60 и повече години е 14,3%.

- Характерно за ромското население е много висок дял население в подтрудоспособна възраст – 30.9% (съответно българи – 12.9% и турци – 18.5%) и много нисък дял население в надтрудоспособна възраст – 6.1% (съответно българи

³На доброволния въпрос за етническа принадлежност не са отговорили 50 181 лица или 10.6% от населението в областта.

– 23.0% и турци – 12.7%). Логично делът на населението в трудоспособна възраст при ромите е по нисък (но не значително), в сравнение с другите етноси.

- Половото съотношение при ромите (както и при турците) е в полза на мъжете – 972 жени на 1000 мъже, противоположно на българите, при които жените са повече от мъжете – 1048 жени на 1000 мъже.

- В сравнение с другите етноси, ромските домакинства са по многолюдни. Средният размер на едно ромско домакинство е 3.7 члена, докато българското домакинство е средно с 2.3 члена, а турското с 2.8 члена. Това се дължи на по-големия брой деца в ромските домакинства. Така, ако при ромите домакинствата са повече от 2 деца под 16 навършени години, са 14.5% от общия им брой, то при българите те са само 0.6%, а при турците – 3.5%.

– **Териториално разпределение на ромското население в област с административен център гр. Варна**

- Самоопределилите се като роми, при преброяването от 2011 г., живеят предимно в селата – 8413 души (62.6%) и надвишава значително живеещи в градовете роми, които са 5 019 души.

- В сравнение с другите основни етноси ромите имат най-ниска степен на урбанизираност – 37.4% живеят в градовете. За сравнение, градското население при българите е 87.9%, а при турците – 46.3%. Данните за България обаче показват противоположна тенденция – по-голяма урбанизираност на ромите в сравнение с турците.

- Най-голям е делът на самоопределилите се като роми в общините Провадия (17.3%), Аксаково (12.7%) и Вълчи дол (12.3%). С най-нисък дял са общините Белослав (0.6%), Варна (1.1%) и Долни чифлик (2.6%). На територията на областта няма общини без самоопределили се като роми.

- Най-компактните групи ромско население живеят в община Варна – 3535 души, община Провадия – 3381 души и община Аксаково – 2309 души.

- Струпване и изолация на ромски общности се наблюдават в множество села в голяма част от общините в областта. Най-голям е броят на лицата живеещи в обособени ромски общности в: *община Варна* – град Варна, село Каменар; *община Провадия* – град Провадия, селата Бозвелийско, Градинарово, Блъсково, Снежина, Житница; *община Аврен* – селата Синдел и Дъбравино; *община Долни чифлик* – град Долни чифлик, селата Гроздево, Старо Оряхово, Детелина и Горен чифлик; *община Вълчи дол* – селата Бояна, Михалич и Радан войвода; *община Аксаково* – град Игнатиево и село Слънчево; *община Дългопол* – град Дългопол, селата Величково и Камен дял; *община Бяла* – село Дюлино.

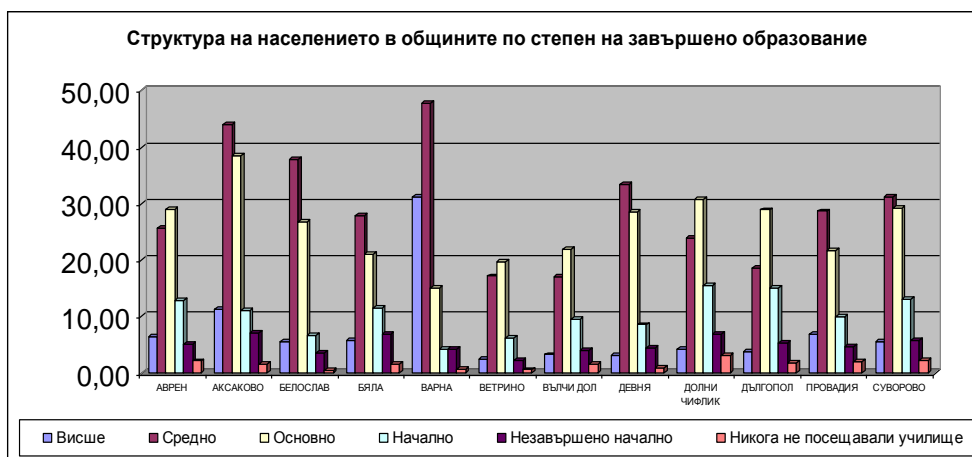
В тези населени места са се обособили изолирани ромски квартали, като повечето са съставени изцяло от представители на ромската общност. В тях са налице разнообразни рискови фактори подкрепящи бедността – слабо владеене на български език, ниско или липсващо образование и квалификация, нередовно посещаване и ранно отпадане от училище, трайна безработица и липса на трудови

навици и умения, ограничени възможности за реализация на пазара на труда, лоши битови условия и липса на достъп до образователни, здравни и социални услуги. Характеризират се с най-голям брой многодетни семейства, непълнолетни майки, лица на продължително социално подпомагане, деца настанени в институции.

2. Анализ на състоянието на ромската общност по сектори.

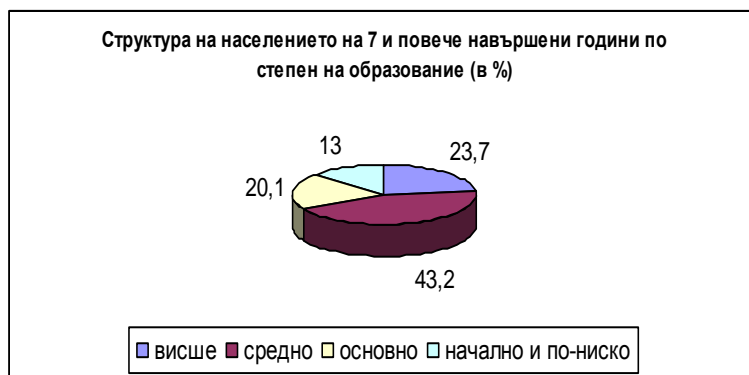
2.1. Образование.

Видно от разпределено по общини, в Област с административен център гр. Варна, съотношението на брой от населението по степени на завършено образование е, че най-високият процент високообразовано население (31,12% с висше образование, и 47,85% със средно образование) е в областния център (вж. Фиг. 2).

Фиг. 2

Разпределението на населението на областта по степени на завършено образование, според данните от преброяването (2011 г.), сочи, че най-голям брой от гражданите са със придобито средно образование – 43,2% (вж. фиг. 3).

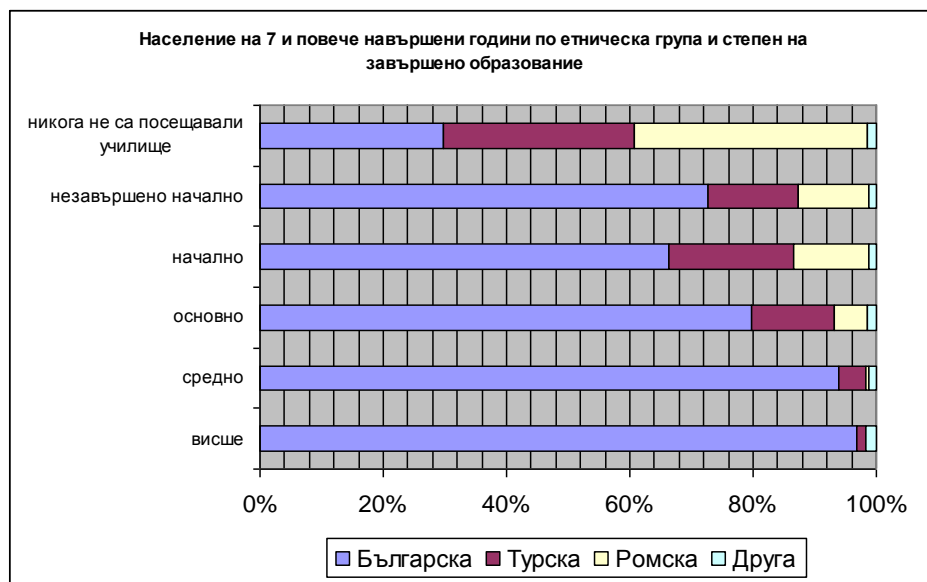

Фиг. 3

Образователната структура на ромите, в сравнение с другите етноси, се отличава с изключително висок процент на нискообразовано - 92.2% и неграмотно

- 15.5% население. При българите нискообразованото население е 26.5%, неграмотното е 0.4%, а при турците – съответно 68.3% нискообразовано и 5,9% неграмотно население.

Прави впечатление (вж. фиг. 4) голямата разлика между завършилите начално образование роми и значително по-малкият им брой с придобито основно образование, факт, който сочи и един от основните проблеми на представителите на този етнос, свързан с отпадане от образование.

Фиг. 4

За учебната 2012-2013 година броят на децата подлежащи за подготвителна група и първи клас са: деца в подготвителни групи в училищата – 2175; деца в подготвителни групи в детски градини – 6386; ученици в I-ви клас – 4495.

За 2011-2012г. от училище са отпаднали 330 ученици, като основните причини са икономически и социални.

Училищната мрежа в област Варна е изградена от 127 училища и 2 професионални колежа. От тях:

- Държавни училища - 18:

- 1 – МФВС – Спортно училище „Г. Бенковски“;
- 11 – МОМН (1 СОУ за ДНЗ; 1 Помощно училище; 9 Професионални гимназии)
- 5 – МЗХ – Професионални гимназии;
- 1 – МК – НУИ „Д. Христов“

- Частни училища – 8:

- 5 Професионални гимназии;
- 1 ОУ;
- 2 профилирани гимназии

- **Общински училища – 101;**
 - 5 Начални училища;
 - 63 основни училища (1 оздравително училище, 1 помощно училище, 61 основни училища)
 - 5 ПГ;
 - 6 профилирани гимназии;
 - 22 СОУ;
- Професионални колежи – 2 частни.

Обслужващи звена – 8

- Държавни – 1
 - 1 Ресурсен център;
- Общински звена – 7
 - 1 Логопедичен център;
 - 4 Общински детски комплекса;
 - 1 Средношколско общежитие;
- 1 Обсерватория – НАОП.
- **На територията на област Варна висшите учебни институти са 5, от които 1 частен;**
 1. ВВМУ „Никола Й. Вапцаров” Варна;
 2. Икономически университет Варна;
 3. Технически университет Варна;
 4. Медицински университет Варна;
 5. ВСУ „Черноризец Храбър” Варна.

Към 01.12.2012 г. в училищата на област Варна се обучават 49602 ученици от 4074 педагогически персонал.

На територията на областта училищата в общините: Аврен, Аксаково, Девня, Дългопол, Варна и село Старо Оряхово трета година работят по програма „Намаляване на отпадането на ромските деца от училище”, съвместно с Център „Амалипе”, а училищата с ученици, за които българският език не е майчин имат разработени училищни програми, сформирани родителски клубове, ученически парламент, което води до намаляване на броя на отпадналите от училище деца

За учебната 2010-2011г. отпадналите са 334, за учебната 2011-2012г. отпадналите са 330. Отпадналите ученици от училищата на територията на област

Варна в по-голямата си част са от квартали с компактно ромско население. Могат да се посочат следните конкретни причини за отпадането на тези ученици:

- Нежелание на родителите да изпращат децата на училище;
- Тежко материално положение - липса на жилищни условия, средства за храна, облекло и учебни помагала;
- Повтаряне на съответния клас повече от две години;
- Неуредени документи след промяна на местоживеене.

В образователната система е въведена строга форма за отчетност на движението на децата и се прилагат всички законови форми за задържането и връщането на децата в училище.

В област Варна няма информация колко от децата са реинтегрирани. Работата с родителите се осъществява в много и разнообразни *форми и дейности* като: консултации по проблемите с децата им; педагогическа подкрепа чрез дейността на училищния психолог и педагогическия съветник; училище за родители; празничен календар на училището с участието на родителите; благотворителни инициативи.

Ниската степен на заинтересованост, малограмотността (или неграмотността) и ниската активност от страна на родителите-роми, водят до незначителни и/или частични резултати от проведените дейности. Превръщането на тези дейности в постоянни и целенасочени биха довели до устойчивост и повишаване на резултатността от работата.

За учебната 2012-2013 година 78 от училищата в областта са включени в изпълнението на европейски проект BG051PO001-4.2.05 „Да направим училището привлекателно за младите хора”. Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” , съфинансирано от Европейския социален фонд на Европейския съюз.

Разкритите извънкласни форми на работа с учениците в свободното им от учебни занятия време развиват потребностите и възможностите на учениците, повишават интереса към училището и учението, водят до намаляване на неоснователните отсъствия, преодоляване на отпадането от училище, до задържането им в образователната система.

За периода 2010–2012 година на територията на областта са реализирани 44 проекта, от тях почти половината са за интеграцията на децата от ромския етнос в образователните институции, чрез подобряване на условията в училищата и детските градини и създаване на допълнителни възможности за развитие потенциала на децата, чрез кръжоци и извънкласни занимания; обучение на учители; повеждане на проучване от учениците; осигуряване на транспорт до

училище; повеждане на традиционни празници и опознаване на различните култури.

Образователната интеграция и дейностите по повишаването ѝ, проведени от неправителствени организации за периода 2010 – 2012, година заемат 37% от всички проекти на НПО. Те включват дейности, насочени към повишаване привлекателността на учебните институции за привличане и задържане на деца от ромския етнос в училище, подобряване капацитета на педагогическия персонал за работа с деца от ромския етнос или повишаване мотивацията на родителите от ромски произход за възприемане образованието като ценност.

Данните от преброяването през 2011г. сочат, че броят на неграмотните на 9 и повече години на територията на областта са 6476. В десет училища на областта се реализира проект за ограмотяване на малограмотни и неграмотни възрастни „Нов шанс за успех” - Второ СОУ „Неофит Бозвели” – Варна; ОУ „Св. Св. Кирил и Методий” в с. Блъсково, община Провадия; ОУ „Васил Левски” в с. Михалич, община Вълчи дол; ОУ „Св. Св. Кирил и Методий” в с. Градинарово, община Провадия; СОУ „Св. Климент Охридски” в гр. Дългопол; СОУ „Св.Св. Кирил и Методий” в гр. Игнатиево, община Аксаково, НУ „Христо Ботев” в с. Снежина, община Провадия; СОУ „Васил Левски” в гр. Вълчи дол; СОУ „Христо Ботев” в с. Ветрино, община Ветрино; СОУ „Д. Благоев” в гр. Провадия. Обучават се възрастни в два етапа I-IV клас и V-VII клас. През изпитните сесии на учебната 2011-2012 г. и 2012-2013 г. са били изпитани 717 човека, като 548 от тях са завършили успешно.

До момента 27 директори и над 30 учители са преминали обучение за работа в мултикултурна среда. Обученията са провеждани от Регионален инспекторат по образованието в град Варна, Център „Амалипе” и ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий”.

Представените данни сочат, че въпреки предприетите до момента мерки, се запазват тенденциите за високия процент неграмотни сред ромите, недостатъчен обхват на децата и младежите в образователната система, ранното им отпадане от училище.

Основни проблеми:

- неосъзнаване на образованието като ценност и недостатъчна мотивация на родителите децата им да ходят на училище;
- недостатъчно владеене на български език, висок процент неграмотни или малограмотни възрастни роми;
- ранно отпадане от училище и липса на стремеж към висок образователен ценз;
- липса на ангажираност на родителите-роми към училищния живот;
- недостатъчна мотивация за квалификация на учителите за работа в мултиетническа среда;

- липса на подходящ социално-психологически климат в обществото, гарантиращ образователните права на децата и учениците от ромски произход за равноправната им интеграция и развитието на културната им идентичност;
- недостатъчен капацитет в образователните институции за прилагане на интеграционни образователни политики;
- липса на подход за включване на всички заинтересовани страни в процеса на образователна интеграция на ромите.

2.2. Здравеопазване.

Данни по етнически признак не се събират в областта на здравеопазването. Специфичен проблем при лицата от ромски произход е недостатъчното обхващане на децата с имунизации и свързаните с това случаи на заболявания, които са преодолени сред етническите българи. При около 5 % от ромските деца не са провеждани никакви имунизации, а при около 15 % не са проведени всички, които се изискват по Националния имунизационен календар. Това са деца пред всичко от квартали с концентрация на ромско население.

По данни от преброяването на населението и жилищния фонд през 2011 г., предоставени от НСИ, се вижда, че лицата от ромски произход до голяма степен не желаят да указват степента на ограниченията поради здравословни проблеми. От 13 432 души над 6 хиляди не са дали отговор (вж. табл. 1). Едва 157 души отговарят, че са силно ограничени поради здравословни проблеми.

**Население ограничено при извършване на обичайни дейности,
поради здравословни проблеми**

Табл. 1

	Общо	Не	Да, ограничен, но не в голяма степен	Да, силноограничен	Неотговорили
Област Варна	475074	276569	21024	11384	166097
<i>В т.ч. отговорили</i>	424893	263353	20088	10806	130646
Българска	371048	235119	18452	9989	107488
Турска	30469	16418	924	432	12695
Ромска	13432	6338	310	157	6627
Друга	5638	3489	303	154	1692
Несесамоопределям	4306	1989	99	74	2144

249 330 души от населението на областта на възраст 16 и повече години са отговорили на въпросите за степен на намалена работоспособност и етническа принадлежност, като 5 042 от тях са роми. 3.5% от ромското население са с трайно намалена трудоспособност от 50% до 70% нетрудоспособност ; 2.9% са с намалена трудоспособност от 71% до 90%, а 88 души или 1.7% са с над 90% нетрудоспособност. 45.7% от ромите в областта не са отговорили на въпроса, а

90.7% от отговорилите нямат признат от ТЕЛК/НЕЛК процент на трайно намалена работоспособност.

Промените в начина на регистриране на заболяемостта и липсата на официални статистически данни за разпределението ѝ по етнически признак затрудняват анализа, но данните от проведени представителни социологически изследвания показват, че лицата от ромски и турски произход, сравнително по-често страдат от заболявания на дихателната система (силикоза, туберкулоза, белодробен емфизем, пневмонии, бронхити, бронхиална астма) и на опорно-двигателния апарат. Представителите на етническите групи в неравностойно положение се сблъскват с повече трудности при профилактиката и ранното диагностициране на раковите, сърдечно-съдовите и белодробните заболявания.

През 2003 г. в областта започва изпълнението на програма “Превенция и контрол на ХИВ/СПИН”, финансирана от Глобалния фонд за борба срещу СПИН, туберкулоза и малария, която продължава и сега. Основните компоненти на тази програма - 4, 5.6.9 са и насочени към реализиране на профилактични дейности в ромската общност.

Дейността на здравните медиатори е възможност за разрешаване на част от проблемите в здравеопазването на лицата от етническите групи. В областта има вече натрупан положителен опит в тази насока.

През 2007 г. в община Варна са обучени и назначени 5 здравни медиатори, които работят и понастоящем. През 2012 е назначен 1 здравен медиатор в гр. Провадия, а през 2013 год. ще се обучат и назначат още 2-ма здравни медиатори, съответно един за гр. Провадия и един за гр. Вълчи дол.

Националната мрежа на Здравните медиатори дава висока оценка на работата на здравните медиатори от областта за постигнатите резултати през 2012 г., по значими от които са: съдействие за осъществяване на планови имунизации на 439 деца и 68 възрастни; съдействие за осъществяване на профилактични прегледи на 261 деца и 236 възрастни; консултации, подготовка на документи и следване на процедури за представяне пред ТЕЛК, ДЕЛК, НЕЛК, ЛКК - 244 бр.; придружаване до здравни институции, настаняване в здравни заведения - 128 бр.; съдействие за възстановяване на здравноосигурителни права - 147 бр.; семейно планиране и сексуално здраве – обхванати лица 228; патронаж на рискови групи в т.ч. хронично болни и хора с увреждания, бременни майки, многодетни семейства, самотно живеещи възрастни хора – 359 бр.; индивидуално придружени до РЗИ (КАБКИС) – 38 лица; регистриране на новородените и деца при личен лекар – 64 деца; придружаване и оказване на помощ при попълване на молби за еднократна помощ до община Варна на болни и с ТЕЛК-решение - Здравеопазване – 86 бр.; попълване на молби и придружаване на социално слаби лица за еднократна помощ - Социални дейности – 128 бр.; съдействие за възстановяване на здравно-осигурителни права – 268 бр.; съдействие за издаване на ЗОК – 46 бр.; съдействие за избор на ОПЛ и издаване на здравно осигурителна книжка – 34 бр.; участие в кампании: „Антиспин” – 2 кампании в гр. Провадия, съвместно с

„Фондация за по добро психично здраве”, като по време на кампаниите са: консултирани 184 лица, изследвани 107 лица, информирани и раздадени здравнообразователни материали за СПИН на 200 лица, за туберкулоза на 100 лица; ежемесечни кампанийни прегледи в ТУБ-Диспансера „Отворени врати”: издирени и консултирани 485 лица, изследвани 334 лица контактни на болни посочени от ТУБ-диспансера.

В резултат на проведена извънредна кампания в изпълнение на целите заложи в Националната стратегия на Р България за интегриране на ромите (2012-2020) в направление „Здравеопазване” национална мрежа на Здравните Медиатори и Националния съвет за сътрудничество по Етническите и Интеграционните въпроси, с подкрепата на Министерството на здравеопазването, са открити мобилни медицински пунктове за извършване на медицински прегледи и обхващане с имунизации на деца с непълнен имунизационен статус. Прегледите са извършени в кварталите на община Варна - Максуда, Аспарухово и с. Каменар, в резултат са прегледани 98 деца, на 80 деца са поставени ваксини, имунизирани са 54 деца.

47% от проектите осъществявани от НПО на територията на областта са с дейности, насочени към подобряване на здравето на хората от ромски етнос, чрез повишаване на здравната им грамотност или превантивни дейности, 20% от проектите на общините са насочени към дейности за подобряване на здравето на хората от ромски етнос.

Основни проблеми:

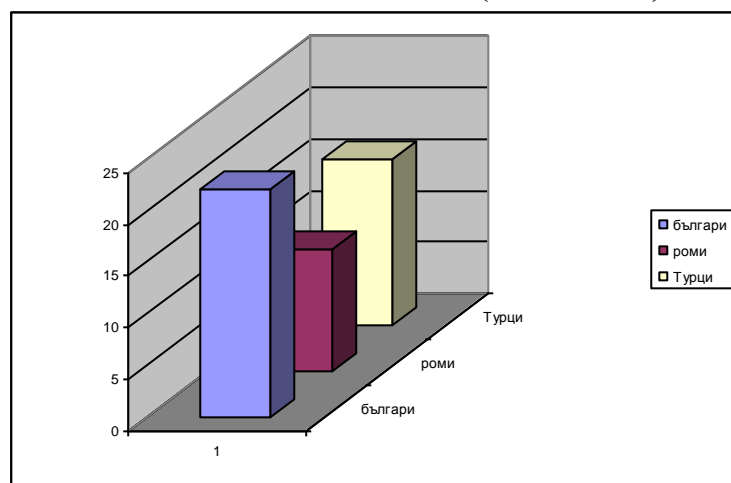
- недостатъчното обхващане на децата с имунизации и свързаните с това случаи на заболявания;
- по-висока смъртност на ромите, в сравнение с другите етнически групи;
- непознаването и несъобразяване от страна на общопрактикуващите лекари и другите медицински специалисти с културните различия и традиции на лицата от етническите малцинства.
- влошен контакт, а в много случаи и липса на такъв, между общопрактикуващите лекари и пациенти от етническите малцинства.
- поради лоша инфраструктура, представителите на големите малцинствени общности по-често боледуват от хепатит, стомашно-чревни заболявания, различни болести, причинявани от паразити - пренаселеността на кварталите и жилищата силно затруднява изолацията на вирусоносителите и заболяванията често приемат епидемичен характер.
- много ранното настъпване на инвалидизация и масовото хронифициране на заболяванията още в средна възраст;
- висок процент на здравнонеосигурените лица, или такива с прекратени права;
- липса на навици за профилактични прегледи.

2.3. Жилищни условия.

По данни на НСИ от последното преброяване на населението и жилищния фонд от 2011 г., на национално равнище етническите българи разполагат средно с 23.2 кв.м. жилищна площ на едно лице, при ромите тя е едва 10.6 кв.м. В област с административен център гр. Варна съотношението е почти аналогично: 22.0 кв.м жилищна площ средно за едно лице от българския етнос и 11.8 кв.м средно за едно лице от ромски произход (вж. фиг. 5).

Средно в едно ромско жилище живеят 4.25 лица, на едно живущо лице се падат 0.7 стаи, а при българите – 1.1 стаи.

Жилищна площ на 1 лице (кв.м/жител)

Фиг. 5

Анализът на данните, предоставени от НСИ, показва че:

- Почти 100% от ромските жилища са електрифицирани – само 0.5% от жилищата са без ток. По този показател ромите не се отличават от другите етноси.
- По-ниски са показателите за водоснабденост – 94.0% от ромските жилища са свързани с общественото водоснабдяване, а 5.2% нямат достъп до питейна вода. Близко 30% от жилищата на ромите в областта, нямат водопровод и съответно чешма вътре в жилището. За сравнение само 1.9% от жилищата обитавани от българи и 13.6% обитавани от турци, нямат чешма вътре в жилището. Най-сериозен е проблемът с отвеждането на отпадните води от жилищата на ромите. Само 29.8% от жилищата са свързани с обществената канализация, а при 15.0% от тях, отпадните води се изливат директно в околната среда (дворове и улици). Показателно е, че 83.8% от жилищата на българите и 47.4% на турците са свързани с обществената канализация и само 1.3% от българските и 6.3% от турските жилища нямат никаква канализация.
- Водоснабдеността и канализираността на жилищата влияе пряко на възможностите за поддържане на нормална хигиена – жилищна и лична. В тази връзка е важен показателят наличие на течаща топла вода в жилището. Само 30.2% от жилищата на ромите имат тази благоустроеност, докато 90.3% от

жилищата на българите и 56.2% от жилищата на турците имат това удобство. Аналогични са данните за наличие на баня в жилищата. Над половината от ромските жилища – 52.7% нямат такова помещение. Само 4.0% от жилищата на българите и 23.7% от жилищата на турците нямат бани.

- Важен показател за хигиената на жилището е наличие на благоустроена тоалетна. Характерно за ромските жилища е, че 55.5% от тоалетните са примитивни помещения, намиращи се извън жилищата и сградите, най-често на дворовете. В 3.7% от жилищата изобщо няма тоалетна. За сравнение при 9.3% от жилищата на българите и 40.8% от жилищата на турците, тоалетните са извън сградите.

Въпросът за жилищните условия неминуемо е свързан с незаконното строителство. Концентрацията на населението в обособени квартали води до социална изолация, влошаване на жилищните условия и проблеми с изграждането и поддръжката на инженерната инфраструктура.

От Община Варна са установени около 196 бр. незаконни строежи на територията на 15-ти м.р. гр. Варна в района между улиците „Георги Пеячевич“, „Под игото“, „Грамада“, „Свобода“, „Черешово топче“, „Д-р Иван Селимински“. В преписките липсват данни за собствеността на имотите. Установено е, че в имотите са се настанили граждани (роми), които са изградили масивни и полумасивни жилищни и обслужващи постройки без изискващите се за това строителни книжа, без предвиждане с подробен устройствен план (в случая ЗРП) и без правно основание за заемане на терените. Сградите се ползват за живеене, без да са въведени в експлоатация по реда на чл.177 от ЗУТ.

От район „Младост“ са образувани преписки за изградени около 69 бр. незаконни строежи в ПИ №463 по плана на 15-ти м.р. гр. Варна, район „Младост“, така нар. квартал „Максуда“.

Освен посочените по-горе 265 бр. незаконни строежи и постройки, са констатирани още 200 бр. незаконни обекти (непредставляващи строежи) по ската на ул. „Д-р Иван Селимински“, ската на ул. „Георги Пеячевич“ и на територия отредена за общински училища и детски градини.

Във връзка с образувани други административни производства на територията на Община Варна, от РДНСК Североизточен район са издадени девет заповеди за премахване на незаконни строежи, изпълнени от роми. От тях шест незаконни строежи са премахнати принудително, а три – доброволно.

Единични случаи на образувани административни производства по чл.225 ЗУТ има на територията на с. Дръндар, Община Суворово, с. Стефан Караджа, Община Вълчи дол, на гр. Белослав, Община Белослав и др., но това не означава, че незаконните строежи са единични случаи.

Общините не са предприемали действия за ограничаване и недопускане на незаконно строителство, което е довело до разширяването им, видно от списъка на постоянните адреси на нарушителите, регистрирани в тези имоти. Според писма

на „ВиК-Варна” и „ЕОН България Мрежи” АД, част от сградите са захранени с вода и ел. енергия.

Решаването на този проблем от общините е сложен въпрос, чието заобикаляне през годините го е усложнило допълнително.

16% от проектите на общините са за предоставяне на ресурсно или финансово подпомагане за семейства от ромския етнос, под формата на подобряване на съществуващ сграден фонд или изграждане на нов такъв.

Основни проблеми:

- остарял и/или амортизиран жилищен фонд;
- пренаселеност на жилищата и недостатъчна благоустроеност;
- ниско ниво на обществените комунални услуги;
- лошо стопанисване и поддържане, както на обществения, така и на частния жилищен фонд;
- липсват актуални кадастрални карти за ромските квартали с точна регистрация на имотите;
 - в много населени места няма подробни устройствени планове за ромските квартали, а и като цяло.
 - в малкото случаи, когато са изработени подробни устройствени планове, те масово се нарушават;
 - около 25% от жилищата в ромските квартали са незаконни.
 - жилищен фонд, характеризиращ се с много високо енергопотребление, поради лоша топлоизолация на сградите;
 - висок процент необитавани жилища в „непривлекателни” райони, където липсват услуги и възможности за трудова заетост.

2.4. Заетост.

Съгласно данните от последното преброяване икономически активното население в област с административен център гр. Варна на възраст от 15 до 64 навършени възлиза на 202 288 души, като от тях 3 924 души (1.9%) са роми. Икономически неактивното население на възраст от 15 до 64 години наброява 95 304 души, от тях 5 080 души (5.3%) са представители на ромската общност.

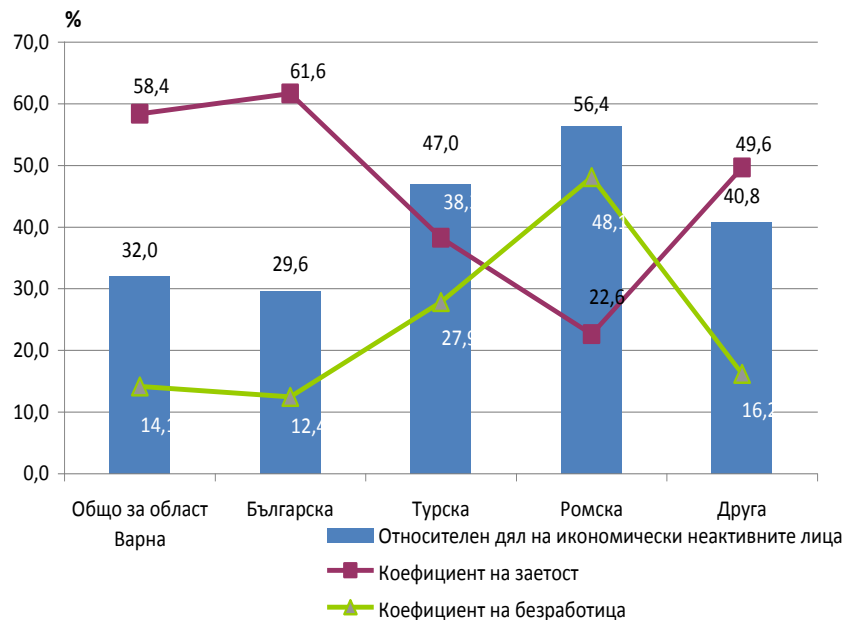
Икономическата активност при ромите е 45.4% (дял от възрастовата група 15-64 навършени години), въпреки, че в тази най-млада етническа група делът на учащите над 15 годишна възраст и делът на пенсионерите е най-нисък. Този показател при българите е 70.4%, а при турците 53.0%.

Общият брой на заетите лица на възраст от 15 до 64 навършени години е 173 706 души, от тях заетите роми са 2 036 души (1.2%). Заетостта на ромското население е 22.6% (дял от възрастовата група 15-64 навършени години). За сравнение при българите заетостта е 61.6%, а при турците – 38.2%.

Към момента на преброяването безработните в същата възрастова група за областта са 28 582 души, от тях безработни са 1 888 роми (6.6%). 62,8% от регистрираните роми са жени, а дялът на младежите до 29 годишна възраст е 26.7%. 44% от регистрираните роми са продължително безработни. 94.6% от безработните лица от ромския етнос са с основно и по-ниско образование, което е предпоставка за трудната им реализация на пазара на труда.

Коефициентът на безработица сред ромското население на областта е 48.1% (при 12.4% за българите и 27.9% за турците). При ромите икономически неактивните лица са с преобладаващ дял – 54.6%, докато за българите този дял е 29.6%, а за турците 47.0%. От икономически неактивните роми, само около 1/10 са учащи (при 1/3 за българите и 1/5 за турците), а лицата ангажирани само с домашни или семейни задължения – над 43%.

Коефициенти на заетост и безработица и относителен дял на икономически неактивните лица в област с административен център гр. Варна към 01.02.2011 година

Фиг. 6

Източник: НСИ

Голяма част от безработните роми са неграмотни и не могат да участват в курсове за квалификация. Неблагоприятното образователно и квалификационно равнище ограничава възможностите за устройването им на подходяща работа в условията на растяща конкуренция на пазара на труда.

От досегашното изпълнение на Националната програма “От социални помощи към осигуряване на заетост” може да се направи извода, че не е достатъчна нагласата и мотивацията на безработните лица за работа и участие в курсове за ограмотяване и квалификация. Недостатъчен е ресурса на трудовите медиатори, ангажирани с активизиране на неактивните и продължително безработните лица.

В рамките на инициативата “Десетилетие на ромското включване 2005 - 2015г.”, Дирекция „Регионална служба по заетостта” – Варна реализира план за 2012 г., като неразделна част от плана за действие на ДРСЗ за годината. В него са набелязани инициативи и съответни мерки за постигането им.

До 30.11.2012 г. включените в обучение за придобиване на професионална квалификация безработни лица от ромски произход са 93. В индивидуални и групови форми на професионално ориентиране и мотивиране са включени 128 безработни лица от ромски произход. От началото на годината ДБТ са съдействали за осигуряване на заетост на 289 роми, чрез включването им в различни програми, проекти, мерки за заетост, както и на първичния трудов пазар.

16% от проектите осъществявани от общините са насочени към различни социални и консултативни услуги за цялостно подобряване качеството на живот на представителите на етноса, към интеграция на трудовия пазар на роми в активна възраст, чрез осигуряване на квалификация и проектна заетост. Едва 3% от инициативите на неправителствените организации са насочени към интеграция или реинтеграция на жителите от ромски произход на пазара на труда.

Основни проблеми:

- ромите в значителна степен са изключени от трудовия пазар;
- несигурна заетост с ниско квалифициран и ниско платен труд;
- висока безработица особено сред младежите и жените;
- ниско образователно равнище и ниска квалификация на безработните лица;
- липса на професионални умения;
- слаба мотивация;
- липса на трудова дисциплина;
- заетост предимно в ниско платени дейности.

2.5. Върховенство на закона и недискриминация.

Успешното прилагане на върховенството на закон е пряко определено от наличието на съответен капацитет в структурите, които са ангажирани с процеса – общински администрации, областна администрация, органи на МВР на областно равнище, комисии, съвети, структури на гражданското общество.

Положителен е фактът, че през 2012 г. в ОД на МВР – Варна не са постъпили сигнали или жалби за дискриминативно поведение на служители на МВР спрямо роми или други етнически малцинства.

В изпълнение на подписан меморандум за сътрудничество между МВР и Офиса на демократични институции и права на човека (ОДИПЧ) в периода 26-31.03.2012г. в АМВР – София е проведено обучение на обучители – полицейски служители в областта на откриване и разследване на престъпления от омраза основаващи се на раса, народност, етнос, религия или политически убеждения. За целта в ОД на МВР - Варна е организиран и проведен курс и са обучени 15

полицейски служители, които от своя страна са запознали личния състав на ОД на МВР – Варна с посочената категория престъпления.

Във връзка с поети от Република България международни ангажименти за социално интегриране на ромското население и случаи на извършени групови нарушения на обществения ред и други противоправни деяния в квартали с компактно ромско население, на база извършени анализи в ОД на МВР – Варна, в тематичните планове в рамките на професионалното обучение по месторабота се планират теми за провеждане на занятия в рамките на два часа месечно. В провежданите обучение са включени следните *теми*: правата на човека и умения за работа с представители на ромските общности; идентифициране на проблеми на обществения ред и сигурност в местните ромски общности; работа в мултиетническа среда при спазване стандартите по правата на човека; превенция на правонарушенията и ефективно реагиране при получени сигнали за извършени престъпления и нарушения на обществения ред, както и недопускане ескалиране на напрежението в районите с компактно ромско население.

При срещите между експертите и специалистите по етнически и интеграционни въпроси (ЕИВ) в общините и Областна администрация Варна, като основен проблем се изтъква недостатъчната информираност на общинските служители и активисти относно новите моменти и задачи по осъществяване дейностите по ромското включване. Това налага провеждането на семинари, лекции, търсенето на форми и възможности за запознаването на повече активисти, съмишленици и доброволни сътрудници за осъществяването на тази дейност, за която са необходими, както съвременен техническо оборудване, така и добро финансиране. Продължава тенденцията за постоянни промени сред състава на специалистите и експертите отговарящи за ЕИВ и тенденцията за текучество на кадрите. Ниска е чувствителността на служителите в администрациите по отношение на ромското малцинство и гражданите в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация и в тази насока са необходими систематични тренинги и практикуми.

През 2011 и 2012 г. Фондация „Български институт за правни инициативи“ реализира съвместно с община Варна и други административни структури интерактивно обучение на общински служители, които работят на терен или пряко с ромското малцинство, както и на полицейски служители за повишаване чувствителността им по отношение на ромите. В рамките на проект „Защита, превенция и популяризиране правата на ромите“ фондация БИПИ разкри 3 консултативни приемни в ромските махали за предоставяне на безплатни правни консултации на ромите в сферите на трудовото и семейното право, социалното подпомагане и здравни грижи, лични документи и контакти с администрацията. Двама ромски медиатори и адвокат подпомагаха ромите при реализация правото им на лични документи. Подобни инициативи е препоръчително да намерят институционална подкрепа от страна на администрацията и да им бъде осигурена устойчивост.

8% от проектите на неправителствените организации имат за цел повишаване цялостната интеграция на ромската общност от областта чрез дейности, ориентирани към повишаване познаването на гражданските им права и задължения, включително правни консултации.

Основни проблеми:

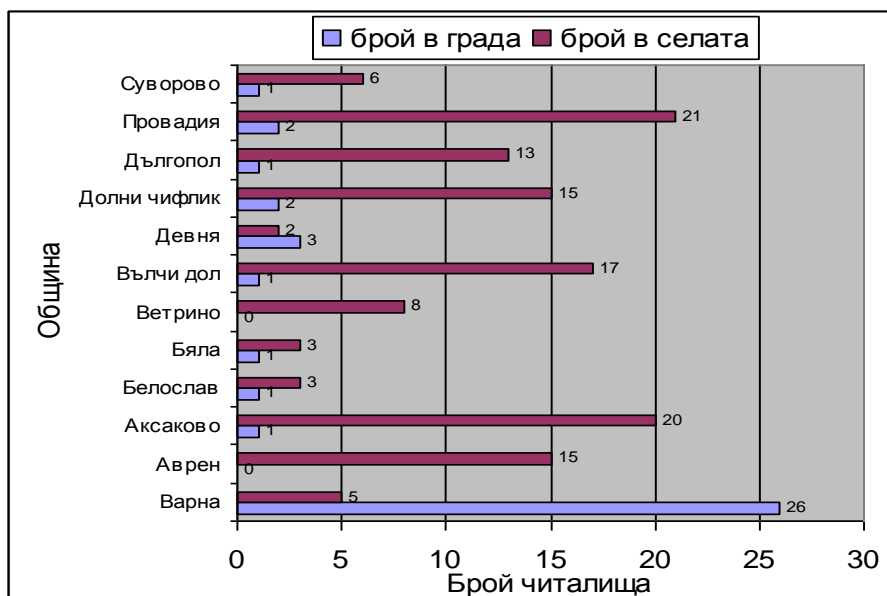
- само 5 от 12-те общински експерти по етническите въпроси са представители на етнически малцинства;
- липсва единна база данни за реализирани от гражданския сектор проекти и инициативи в подкрепа на ромското включване;
- няма единен орган за контрол или мониторинг на дейностите, изпълнявани в отделните общини „под шапката” на „Декадата на ромското включване”, което води до разпиляване на средствата;
- в повечето общини няма обществени съвети по въпросите на малцинствата (граждански структури на доброволен принцип);

2.6. Култура и медии.

На територията на Област с административен център гр. Варна са разположени 9 културни института, 30 музея и етнографски комплекси и 25 галерии. В Областта няма културен институт или организация, специализирана в съхранение и промотиране на ромската култура.

На територията на областта работят 167 читалища, от които 39, разположени в градовете от областта и 128 - в селата (вж. фиг. 7). Най-добре развити общини по отношение читалищна осигуреност на населението са община Аврен и община Вълчи дол, където едно читалище следва да обслужва около 600 човека, а най-слабо развита е община Варна, където едно читалище следва да обслужва 11 000 човека.

Териториално разпределение на читалищата по общини и вид на населеното място

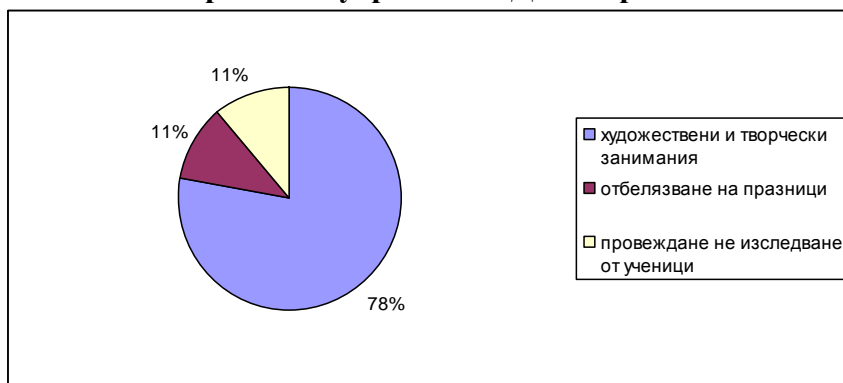
фиг. 7

8 читалища (4,79%) от областта предлагат специализирани занимания за съхранение на ромската култура: 1 в община Варна, 1 в община Аврен и 6 в община Вълчи дол. Предлаганите занимания са тясно специализирани за съхранение и възраждане на ромските танци и песни чрез изграждане и поддържане на танцови и певчески състави. Във всички читалища има предвидени инициативи за запознаване на широката общественост с културната специфика на етносите, представени в областта, но без те да са специфично насочени към ромската общност.

3,7% от всички регистрирани в областта неправителствени организации, са конкретно създадени с цел работа по етнически въпроси.

През периода 2010-2012 година няма проекти изцяло насочени към съхранение, развитие и популяризиране на ромската култура. 56% от проектите, реализирани от общините включват дейности за развитие на културата на деца от ромски произход и популяризиране на ромската култура. Цели 78% от проектите включват организирането и реализирането на ателиета и кръжоци за деца от ромски произход за развиване на художествените им умения и развиване на положителна нагласа към художествената култура. Другите два типа културни мероприятия, включени в проектите, са отбелязване на празници и провеждане на изследване на културата на етносите от самите ученици.

Разпределение по видове на дейностите с културна насоченост от проектите, реализирани от общините на територията на областта за периода Януари 2010 – Декември 2012

Фиг. 11

Източник: Данните са на база анализ на годишните отчети на общините за реализирани проекти в периода 2010-2011г и официални и медийни публикации през 2012 г.

През периода 2010-2012 година всички общини от областта демонстрират устойчива политика на активно включване на жителите от ромски произход в общинските културни мероприятия. Политиката се базира на 4 основни типа дейности, предприемани от общините: включване в годишните културни календари на всички общини на тържества за отбелязването на Международния ден на ромите; подкрепа за изява в фестивали/конкурси/изложби на състави, групи

и индивидуални участници от ромски произход; инвестиране на общински средства за стартирането и поддръжката на ателиета за изучаване на културата на етносите, кръжоци и певчески и танцови школи; ежегодно провеждане на два фестивала на етносите в град Варна и Белослав.

Прегледът на местните издания показва, че въпреки относително високия процент ромско население, представянето на ромите, техния бит, култура и проблеми са слабо застъпени в местните медии на областта. Най-много публикации се свързват с отразяването на честванията на ромските празници-Банго Васил /14 януари/ и Международния ден на ромите /8 април/. Само общинският вестник на община Аврен-в-к „Аврен” широко застъпва темата за етническите малцинства, техните традиции, празници и проблеми.

Основни проблеми:

- липсва система за събиране и поддръжане на официални статистически данни за нивото на включване на ромите в обществения културен живот в областта.
- липсват механизми за координация при планирането работата на читалищата за реализиране на културни дейности за съхранение и промотиране на ромската култура;
- липсват възможности за развиване на художествените умения и на положителна нагласа към художествената култура на представители на ромите, които не са обхванати от учебната система (деца, непосещаващи учебни институции и възрастни);
- отбелязването на основната част от официалните ромските празници не е включено в културните календари на повечето общини в областта.
- ромската култура е слабо представена в медиите в областта.
- културните дейности, насочени към съхранение и промотиране на ромската култура, реализирани от читалищата не се отразяват в медиите;
- липсват специализирани ромски медии.
-

III. ВИЗИЯ

Социалната интеграция е предпоставка за успешно и устойчиво развитие на българското общество.

Интеграцията на ромите и на българските граждани в уязвимо положение, принадлежащи към други етнически групи е активен двустранен процес на социално включване, който предполага както действия на малцинството в посока приобщаване, така и действия на мнозинството насочен към преодоляване на съществуващите за ромите негативни социално-икономически характеристики, осигуряване на условия за активно

участие в социално-икономическия живот на областта, предопределящо последващия просперитет в обществото.

IV. СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ

Създаване на условия за равноправно интегриране на ромите и на българските граждани в уязвимо положение от други етнически групи в обществения и икономическия живот чрез осигуряване на равни възможности и равен достъп до права, блага, стоки и услуги, участие във всички обществени сфери и подобряване на качеството на живот при спазване на принципите на равнопоставеност и недискриминация.

V. ПРИОРИТЕТИ:

образование; здравеопазване; жилищни условия; заетост; върховенство на закона и недискриминация; култура и медии

1. ОБРАЗОВАНИЕ

Оперативна цел 1:

Обхващане на ромските деца и ученици в задължителна училищна възраст и мотивирането им за стремеж към образователна интеграция чрез качествено обучение в позитивна мултикултурна образователна среда.

Специфични цели:

- 1) Гарантиране правото на равен достъп до качествено образование, вкл. чрез интеграция на ромски деца и ученици в етнически смесени детски градини и училища на територията на област с административен център гр. Варна.
- 2) Прилагане на разнообразни форми и програми за работа с деца с трудности и дефицити в обучението и отпаднали от училище с цел тяхната реинтеграция.
- 3) Превенция на отпадане от училище и ограмотяване на неграмотни и малограмотни възрастни роми.
- 4) Мотивиране на родителите на ромските деца за активна позиция по прилагането на образователните права и отговорности за децата им.
- 5) Приобщаване и приемане на родителите-роми към образователния процес и засилване на участието им в училищния живот.
- 6) Усъвършенстване на условията за квалификация на педагогическите специалисти за взаимодействие в мултиетническа образователна среда, интеркултурна компетентност у директорите, учителите и другите педагогически специалисти.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- Идентифициране на основните фактори, водещи до непостъпване и преждевременно отпадане от училище, разработване и апробиране на методология за наблюдение, отчитане и планиране на механизми за въздействие.
- Прилагане на модел за осъществяване на мониторинг на процеса на образователна интеграция на деца, ученици и студенти от етническите групи.
- Въвеждане на практиката на помощник на учителя (образователен медиатор) в системата на предучилищна и училищна подготовка.
- Повишаване квалификацията на учители, директори и други педагогически специалисти за работа в мултикултурна среда.
- Създаване и прилагане на програма за насърчаване на отговорно родителско отношение към образователната интеграция и отработването на конкретни умения и отношения.
- Специализирана и целенасочена работа за мотивация на учениците от ромски произход за продължаване на образованието в следваща образователна степен.
- Осигуряване на необходимите административни мерки и педагогически компетенции за реализиране на програми по интеркултурно образование, човешки права, принципи и ценности на гражданското общество.
- Постепенно въвеждане на целодневна организация на учебния ден до седми клас включително.
- Подготовка на децата в ранна детска възраст (3-6 години) за бъдещо пълноценно включване в образователния процес, особено на деца от малцинствени етнически групи. Допълнителни занимания с деца в детските градини, за които българският език не е майчин.
- Създаване на програма и провеждане на обучителни модули в училищата и детските градини по превенция на насилието.
- Повишаване на ефективността на механизмите за обхващане на всички деца в задължителна училищна възраст чрез организиране на кампании за повишаване на осведомеността на ромските родители относно ползите от предучилищното и училищно образование.
- Ограмотяване на възрастни роми.
- Организиране на курсове за придобиване на квалификация за част от професия чрез модулно обучение.
- Ангажиране на родители на деца и ученици от етническите малцинствени групи в училищни настоятелства или обществени съвети.
- Въвеждане на форми на взаимодействие и дейности в детските градини и училищата за изграждане на положителни нагласи към образователната интеграция на ромските деца.
- Привличане на младежи над 16 години, отпаднали от образователната система в самостоятелна и вечерна форма на обучение.

- Създаване на условия за провеждане на летни училища в ромските махали и други алтернативни форми за неформално образование.
- Създаване на клубове по интереси; сформирани на групи по свободно избираема подготовка (СИП) в областта на културата, фолклора и традициите на различните етноси, танцови формации, изкуства, традиционни занаяти.
- Реинтегриране на отпадналите ученици чрез предоставяне на възможности за компенсиране на пропуснатия учебен материал в извънучебни и извънкласни форми на обучение.
- Разкриване на училищните центрове за деца със затруднения в усвояването на учебния материал от семейства на малограмотни родители, които не могат да им помагат.

Оперативна цел 2:

Създаване и гарантиране на устойчиви механизми за институционално взаимодействие и обществена активност в подкрепа на образователната интеграция на ромите и на гражданите в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация.

Специфични цели:

- 1) Активно провеждане на държавната образователна политика от РИО, отразяваща спецификата на условията за образователна интеграция на децата от малцинствата на територията на областта.
- 2) Привеждане на общинските политики за образователна интеграция в съгласие с държавната образователна политика, чрез експертно взаимодействие между общинските администрации и РИО.
- 3) Повишаване активността и участието на структурите на гражданското общество при анализа, проучванията, планирането и провеждането на областната стратегия, чрез формирането на областни форуми за междуинституционално взаимодействие.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- Нормативно осигуряване на процеса на образователна интеграция чрез разработване на механизми за сътрудничество в партньорската мрежа на институции, СГО и НПО.
- Разработване на система и регламент за събиране на базова информация, която да е в основата на бъдещи анализи, изследване на тенденции и отчитане на резултати от прилаганите политики по процеса на ромското включване.
- Прилагане на положителни административни мерки за прием на децата и учениците-роми в училища извън районите с компактно ромско население.
- Провеждане на разяснителни кампании в училищата насочени към българското мнозинство за приемане на ромите и подпомагане интегрирането им, чрез провеждане на съвместни мероприятия с участието на ученици, учители и родители.

- Програмно осигуряване на процеса на образователна интеграция чрез повишаване капацитета на училищните екипи за кандидатстване, работа и отчитане на проекти.

- Повишаване на капацитета на училищните екипи за работа по проекти.

- Максимално използване на капацитета и добрите практики на НПО за провеждане на извънучилищни и извънкласни дейности за обхващане, мотивиране и стимулиране на децата-роми за образователна интеграция.

Регионалният инспекторат по образование при Министерството на образованието младежта и науката е водеща отговорна институция за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Образование”.

Изпълнението на мерките по приоритет „Образование” ще допринесе за изпълнение на Национална цел 4 „Дял на преждевременно напусналите образователната система от 11% до 2020 г. и дял на 30-34 годишните със завършено висше образование - 36% до 2020 г.”, както и косвено допринася за постигане на Национална цел 5 „Намаляване на броя на живеещите в бедност с 260 хиляди души”. Националните цели са заложи в Националната програма за реформи, в изпълнение на стратегия "Европа 2020".

2. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Оперативна цел:

Осигуряване на равенство в достъпа до качествени здравни услуги и превантивни програми.

Специфични цели:

- 1) Оценяване и наблюдение на здравното състояние на лицата в неравностойно положение, принадлежащи към етнически малцинства.
- 2) Подобряване на здравната помощ за новородените и децата в предучилищна възраст.
- 3) Подобряване на профилактичните дейности сред ромското население.
- 4) Повишаване на здравните знания и информираността на ромското население.
- 5) Намаляване на детската смъртност.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- Утвърждаване длъжността на здравния медиатор като координираща фигура между здравните институции и лицата от малцинствените групи и общности.

- Идентифициране на населени места, в които има нужда от здравни медиатори и избор на подходящи хора.

- Осигуряване на ефективна трудова реализация на здравните медиатори и текущото им обучение.

- Разширяване сътрудничеството на личните лекари със здравните медиатори.
 - Активно съдействие от страна на здравните медиатори в усилията на личните лекари за обхващане на бременните до четвъртия месец на бременността с регистрация, консултации с лекар – специалист по акушерство и гинекология и своевременно постъпване в лечебно заведение за болнична помощ за раждане.
 - Разкриване на здравно-социални центрове в районите с компактно ромско население.
 - Осъществяване на профилактични прегледи, имунизации и диагностика с мобилни кабинети в населени места с компактно ромско население.
 - Организиране на консултативни кабинети в населени места, квартали и махали с предимно ромско население по въпросите на сексуалното и репродуктивното здраве, семейното планиране, начините за предпазване от сексуално предавани инфекции.
 - Повишаване информираността на лицата в неравностойно положение, принадлежащи към етнически малцинства относно правата и задълженията на пациентите и за видовете медицински услуги.
 - Повишаване на здравната култура чрез провеждане на беседи, разяснителни кампании и други информационни събития.
 - Изграждане на капацитет и работа в общността за превенция и контрол на ХИВ чрез услуги по консултиране и насочване за анонимно и безплатно изследване за ХИВ и инфекции предавани по полов път.
 - Дейности по подобряване контрола на туберкулозата сред ромска общност чрез провеждане на скрининг за риска, придружаване и изследване за туберкулоза; подкрепа в процеса на лечение на болните от туберкулоза.
- Регионална здравна инспекция е водеща отговорна институция за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Здравеопазване”.

3. ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ

Оперативна цел 1:

Регулиране на териториите на съществуващите квартали и разрешаване на проблемите със собствеността върху земята и незаконното строителство.

Специфични цели:

- 1) Актуализация/изработване на общи и подробни устройствени планове на съществуващи и новоотредени терени⁴.

⁴ Кметовете на общини следва да се възползват при изпълнение на задълженията си по §123 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за устройство на територията, в сила от 26.11.2012 г., съгласно който: (1) В 6-месечен срок от влизането в сила на този закон кметовете на общини, в които няма действащ общ устройствен план, внасят предложение в съответния общински съвет по чл. 124, ал. 1 за изработването на общ устройствен план.; (2) Финансирането на изработването на плановете се подпомага и със

- 2) Отреждане на нови територии за жилищно строителство с възможности за деконцентриране на компактните и обособени ромски квартали.
- 3) Създаване на кадастрални карти и кадастрални регистри на територии, включващи зони с компактно ромско и друго живеещо при подобни условия население.
- 4) Осигуряване на алтернативно жилищно настаняване в случай на принудително изваждане на уязвими семейства от домовете, които обитават, при реализиране на инициативи за премахване на незаконни строежи.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- Оценка на потребностите от подобряване състоянието на ромските квартали по отношение на инженерната инфраструктура.
- Идентифициране на подходящи терени за жилищно строителство.
- Уреждане въпросите със собствеността на терените.
- Изработване на специализирани карти.
- Проучване на възможността за усъвършенстване и допълване на законодателството в областта на достъпа до жилища.

Оперативна цел 2:

Подобряване на жилищните и инфраструктурните условия в квартали с компактно ромско и друго живеещо при подобни условия население.

Специфични цели:

- 1) Подобряване на съществуващата и изграждане на нова инфраструктура в съществуващите квартали с цел подобряване на наличните мрежи или осигуряване на разширени или нови мрежи, включително следните инфраструктурни елементи: улици и прилежащите им съоръжения; водопровод, вкл. възстановяване или изграждане на уличната настилка; канализация, вкл. възстановяване или изграждане на уличната настилка; електроснабдяване; улично осветление.
- 2) Проектиране, изграждане и реконструкция на обекти на социалната инфраструктура за целите на образованието, културата и др.
- 3) Изграждане и рехабилитация на социални жилища.
- 4) Подпомагане на семейства при извършване на неотложен ремонт на жилищата им при кризисни ситуации.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- Оценка на нуждите от подобряване състоянието на ромските квартали по отношение на инженерната инфраструктура.
- Разработване и внедряване на методика с критерии за оценка за подбор на нуждаещите се, съвместно с НПО.

средства от държавния бюджет, които се предвиждат ежегодно в закона за държавния бюджет на Република България за съответната година и Оперативна програма „Регионално развитие“ 2007-2013г

- Разработване на общински програми за подобряване на жилищните условия в квартали с компактно ромско и друго живеещо при подобни условия население.
 - Стимулиране участието на лицата от целевата група в инициативи за подобряване на жилищните условия, подържане и хигиенизиране.
 - Предлагане на модел за жилищно настаняване на безимотни роми и граждани в сходна ситуация в сгради, построени от общини и строителни фирми, наели определен % ромски работници.
 - Проектиране на техническа инфраструктура: водоснабдяване, канализация, улична мрежа, благоустрояване.
 - Изграждане на обекти от техническата инфраструктура.
 - Изграждане на нови и рехабилитиране на съществуващи социални жилища.
 - Реконструкция на обекти на социалната инфраструктура.
- Общинските администрации и РО на НСК при РДНСК са водещи отговорни институции за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Подобряване на жилищните условия”.

4. ЗАЕТОСТ

Оперативна цел:

Повишаване конкурентността и осигуряване на заетост на ромите на пазара на труда.

Специфични цели:

- 1) Осигуряване на достъп на ромите до пазара на труда и до различните инициативи за самостоятелна заетост.
- 2) Ограмотяване, квалификация и преквалификация на ромите с оглед повишаване на конкурентноспособността им на трудовия пазар.
- 3) Насърчаване на заетостта чрез включване в програми и мерки финансирани по ЗНЗ и по действащите схеми на ОП „Развитие на човешките ресурси”.
- 4) Насърчаване на предприемачеството, стартиране и управление на собствен бизнес.
- 5) Насърчаване на придобиване на умения по традиционните за етноса занаяти.
- 6) Стимулиране на трудовата мобилност сред ромите за достъп до сезонни работни места и работни места в значими инфраструктурни проекти (селско стопанство, строителство на магистрала и пътища).
- 7) Улесняване достъпът до информация на търсещите работа лица.
- 8) Развитие и усъвършенстване на мрежата от трудови медиатори в общините с компактно ромско население за активизиране на неактивните и продължително безработните лица.

9) Задълбочаване на социалния и граждански диалог, привличане за партньори лидерите сред общността в областта, ромските НПО и работодатели.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- Организиране на обучителни курсове за безработни лица⁵:
 - за мотивация за активно търсене на работа;
 - за професионална ориентация;
 - за придобиване на умения по традиционните за етноса занаяти - копанарство, калайджийство, кошничарство и ковачество. Организирането на такова обучение, най-вече за ковачество и кошничарство, ще възроди и запази тези автентични за ромите занаяти.
 - безработните с по-високо образование да се включват в квалификационни курсове за: компютърна грамотност; предприемачество; изготвяне на бизнес проекти; започване и ръководене на собствен бизнес; социални дейности и др.
 - за професионална квалификация, в рамките на годишните програми за обучение по Националния план за действие по заетостта (НПДЗ) и други планове;
 - Насърчаване на заетостта чрез включването на безработните лица от ромски произход в програми и мерки финансирани по реда на ЗНЗ и по схемите на ОП „Развитие на човешките ресурси”.
 - Провеждане на курсове за обучение на служителите в бюрата по труда за придобиване на специфични умения за работа с представители на ромското население и други етнически малцинства: изработване на адекватно поведение и поощряване на равните възможности, преодоляване на бариерите и справяне с дискриминационното поведение и предубеждение на работодатели, межкултурни познания и др.
 - Разкриване на изнесени работни места на бюрата по труда или консултативни приемни, вкл. за консултации за социално подпомагане, достъп до социални услуги и др. в по-големите компактно населени ромските квартали.
 - Разкриване на центрове за партньорство между служители на бюрото по труда, представители на местни администрации, работодатели и ромски организации.
 - Назначаване на работа в бюра по труда специалисти от ромски произход, които познават проблемите на общността и могат да се явяват като “медиатори” при обслужването на лицата.
 - Срещи, семинари, дискусии, кръгли маси, кампании.
- Дирекции „Бюра по труда” от област с административен център гр. Варна са водещи отговорни институции за изпълнение на целите и дейностите в Стратегията в приоритет „Заетост”.

⁵ Целесъобразно е курсовете да се организират според потребностите на пазара на труда, нагласата на ромската общност към определени професии, местоживеенето (град или село), притежаваното образование

Изпълнение на дейностите по приоритет „Заетост” способстват за постигане на Национална цел 1 „Достигане на 76% заетост сред населението на възраст 20-64 г. до 2020 г.”. Заедно с изпълнението на допълващите мерки по приоритет „Образование”, насочени към повишаване нивото на умения на работната сила, компетентността и квалификацията на нискоквалифицираните работници, ще допринесат за намаляване равнището на бедност за работещите и техните семейства и за постигането на Национална цел 5 „Намаляване на броя на живеещите в бедност с 260 хил. души”.

5. ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И НЕДИСКРИМИНАЦИЯ

Оперативна цел 1:

Повишаване на гаранциите за ефективна защита на правата на българските граждани, принадлежащи към различни етнически групи, с фокус - роми.

Специфични цели:

- 1) Повишаване чувствителността към проблемите, пред които се изправят ромите и гражданите в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация, повишаване на нетърпимостта към прояви на дискриминация на служителите в държавни и общински администрации и служителите в органите на МВР.
- 2) Повишаване капацитета на служителите в държавни и общински администрации и служителите в органите на МВР по отношение на борбата с престъпленията и проявите на дискриминация, насилие и омраза, основани на етническа принадлежност, засилване ефективността на борбата с трафика на хора.
- 3) Осигуряване на условия за участие на ромското малцинство в процеса на вземане на решения при разработването и прилагането на местни интеграционни политики.
- 4) Стимулиране участието на СГО, ангажирани с проблемите на ромското включване, в процеса на формиране, прилагане и мониторинг на интеграционните политики.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- Провеждане на обучения на общински и областни експерти по етническите и интеграционните въпроси за ефективно участие в програмното осигуряване на процеса на ромското включване.
- Провеждане на обучения за служители в държавни и общински администрации и служителите в органите на МВР за повишаване квалификацията им за работа в мултикултурна среда.

- Увеличаване броя на заетите роми в публичната администрация на централно и местно равнище и подобряване квалификацията на вече назначените служители.

- Предоставяне на специализирано обучение за медиатори и назначаването им към общините, за работа на терен в ромските махали с цел подпомагане на ромите в контактите им с администрацията.

- Привличане на млади роми-неформални лидери в структурите на полицията за работа на терен в ромските махали, с цел гарантиране реда и обществената сигурност.

- Провеждане на разяснителни кампании сред членовете на общинските съвети в общините от област Варна за стимулиране избора на местни обществени посредници по ЗМСМА.

- Създаване от страна на общинските администрации на условия за формиране на обществени структури – обществени съвети по въпросите на малцинствата (с членове само СГО) и институционализиране взаимоотношенията с тях.

Оперативна цел 2:

Подобряване достъпа до органи и системи за правосъдие и защита от дискриминация и повишаване ефективността на правоприлагането в тази област.

Специфични цели:

- 1) Повишаване осведомеността на представители на съдебната власт и регионалния представител на КЗД, относно културата и обичаите на ромите с цел разработване на механизми за съвместни дейности и повишаване ефективността в правоприлагането по отношение на ромското малцинство.

- 2) Повишаване правната култура на ромското население.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- Провеждане на обучения, предоставяне на консултации и организиране на разяснителни кампании в ромските махали по теми свързани с гражданските и човешките права и тяхната защита.

- Създаване на нормативна рамка (общинска наредба) за функционирането на районните/общинските/ комисии по чл.98 от ЗГР, с оглед преодоляването на проблема, при който лица живеещи в имот без официален адрес да получат документ за самоличност и адресна регистрация.

- Създаване на механизъм за граждански мониторинг за дейността на регионалния представител на КЗД с оглед превръщането му в активна страна по въпроси свързани с дискриминация.

Оперативна цел 3:

Осигуряване устойчивост на постигнатите резултати в процеса на подкрепа на ромското включване.

Специфични цели:

- 1) Повишаване чувствителността и осведомеността на българското мнозинство по отношение на ромите и тяхната култура.
- 2) Подобряване обмена на опит и най-добри практики сред държавните и общински органи и институции, и НПО в областта ромското включване.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- Ежегодно идентифициране от администрациите на успешно реализирани от НПО сектора инициативи в областта на ромското включване.
- Провеждане на публични информационни кампании за повишаване осведомеността на българското мнозинство по отношение на значението на включването на ромите.
- Разработване и изпълнение на комуникационна стратегия за реализацията на Стратегията.
- Разработване на публичен регистър на СГО, към уебсайта на областна администрация Варна, за задължителна регистрация на организациите които работят в сферата на ромската интеграция, с посочване на реализираните от тях проекти и инициативи.
- Разработване на механизми за граждански мониторинг върху изпълнението на Стратегията.
- Разработване на механизми за набиране на релевантна статистическа информация по отделните приоритети на стратегията, с цел извършване на бъдещи анализи и за успешно планиране.
- Разработване на партньорски проекти между публичните институции и СГО за финансиране и изпълнение на проекти и инициативи, стимулиращи процеса на ромското включване.
- Разработване на механизъм за сътрудничество публичните институции и СГО при формирането и реализацията на политики за интеграция на ромите.

За изпълнението на целите и дейностите в приоритет „Върховенство на закона и недискриминация” са отговорни всички държавни институции, ведомства, Комисията за защита от дискриминация, консултативни структури и др., съобразно техните компетенции.

6. КУЛТУРА И МЕДИИ

Оперативна цел 1:

Създаване на условия за съхраняване и промотиране на самобитната култура на ромите в областта и стимулиране на активното участие на ромската общност в обществения културен живот.

Специфични цели:

- 1) Създаване на условия за равен достъп на ромската общност в обществения културен живот.
- 2) Създаване на условия за утвърждаване на ромската култура като част от националната българска култура.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- Създаване на мултифункционални културни центрове в кварталите със смесено етническо население, включващи: библиотека, зала за репетиции, сцена, интернет зала и кинозала или преобразуване на съществуващите читалища.
- Повишаване капацитета на служителите на читалищата за запазване, развитие и разпространяване на ромската култура.
- Подкрепа за разширяване на дейността на читалищата в райони със смесено етническо население.
- Популяризиране на специализирани музейни експозиции за промотиране ромската култура и традиции и подкрепа разширяването им и създаването на нови такива.
- Организиране и провеждане на концерти, творчески срещи и прояви с изтъкнати творци от етносите.
- Включване на мероприятия за отбелязване на специфични за ромския етнос празници и традиционни чествания в културния календар на общините.
- Издирване на таланти деца от етносите и осигуряване на условия за тяхното развитие и реализация.
- Подкрепа за развитие на културни практики, специално насочени към хора от ромското малцинство, като ромски театрални трупи, занаятчийски ателиета, кръжоци, ромски ансамбъл и др.
- Подкрепа на индивидуалното и групово участие на ромски творци и изпълнители от областта в национални конкурси и фестивали.
- Подкрепа на квалифицирането на роми за работа в читалищата в райони със смесено етническо население.
- Реализиране на културно-просветни програми за повишаване информираността на населението за култура на ромите.
- Подкрепата на дейности, насочени към осигуряване приемствеността на културното наследство на ромската общност чрез диалог и взаимодействие между поколенията.

Оперативна цел 2:

Създаване на условия за равнопоставено представяне на ромската общност в печатните и електронни медии.

Специфични цели:

- 1) Промяна на съществуващите негативни нагласи на представителите на медиите от областта по отношение на ромите.
- 2) Осигуряване на условия за равен достъп на ромската общност до участие в печатните и електронни медии на областта.
- 3) Подобряване на обществения имидж на ромите от областта.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- Тренинги с представители на печатните и електронни медии за преодоляване на съществуващи стереотипни представи и негативни нагласи.
- Разработване и разпространение на информационни материали, представящи културата и традициите на ромския етнос.
- Своевременно разпространение на информация за събития от всички сфери на живота на ромската общност, особено реализирани културни мероприятия с участието на ромски дейци или посветени на ромската култура и традиции.
- Повишаване капацитета на представителите на културните институции и читалищата за работа с медиите.
- Организиране на тренинги и кръжоци за развитие на умения на хора от ромската общност за писане и изработка на медийни материали.
- Стимулиране създаването на ромски медии или определяне на специфично пространство за публикации за ромската общност в други медии.

ОССЕИВ е водеща институция при изпълнение целите и дейностите в подприоритет „Медии“ в сътрудничество с регионалните медии в областта – печатни издания, кабелни ТВ и радиа.

VI. МЕХАНИЗМИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ

Централно координационно звено (ЦКЗ) на цялостния процес по областното планиране на национално равнище е секретариата на Националния съвет по етнически и интеграционни въпроси (НССЕИВ), който координира цялостния процес по планиране на национално равнище и монитора изпълнението на областните стратегии и общинските планове.

Областната стратегия е функция на анализа на потребностите на конкретните общини и същевременно, там където е необходимо отчита, координира и обединява усилията на повече от една община за решаване на общи проблеми.

Областната стратегия на област Варна се изпълнява посредством плановете за действие на общините, които са неразделна част от областната стратегия.

Общините отговарят за цялостното изпълнение на Общинските планове за действие на собствената си територия, като всяка община обособява своя структура за координация и изпълнение на заложените в плана мерки .

Структурата за координация на областно равнище е главното действащо звено за съгласуване на дейностите между общините и включените заинтересовани страни за оперативното изпълнение на областната стратегия.

Със Заповед на Областния управител се създава Областно звено за координация и контрол (ОЗКК) от експерти - представители на Областна администрация Варна и общинските администрации, членове на ОССЕИВ, регионални служби, НПО и др., което контролира изпълнението на стратегията и плановете за действие. По предложение на ОЗКК могат да се създават целеви екипи /комисии/ временни работни групи, които при необходимост да изпълняват конкретни задачи по изпълнение на областната стратегия.

ОЗКК съгласува своята дейност с Областния съвет за сътрудничество по етнически и интеграционни въпроси (ОССЕИВ).

Областната стратегия и Общинските планове за действие са отворени системи, те следват динамиката на промяната в развитието на различните показатели, които определят възникването на нови потребности.

VII. МЕХАНИЗМИ ЗА МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА

Оценката на изпълнението на стратегията се осъществява от Областния съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси (ОССЕИВ) чрез мониторинг и прилагане на различни форми за наблюдение и оценка. Мониторинга се осъществява, чрез систематично събиране и анализиране на информация. На тази основа се съгласуват мерките и заложените дейности в стратегията документ и/или се формират коригиращи мерки, с оглед изпълнението на заложените дейности по приоритетите на плана.

Напредъкът по изпълнението на заложените дейности по приоритетите на плана се отчита в административен мониторингов доклад.

- ОССЕИВ координира и обобщава получената информация в мониторингов доклад
- Докладът се представя за одобрение пред ОССЕИВ
- Докладът се представя в Секретариата на НССЕИВ до 20 февруари на всяка календарна година

Информация от тези доклади ще бъде използвана при изготвянето на годишен доклад за изпълнение на Стратегията, който ще бъде внасян от Министерския съвет в Народното събрание до 20 април на следващата година.

VIII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Настоящата областна стратегия се утвърждава от Областния управител на област с административен център гр. Варна.

В резултат на изпълнение на Стратегията се очаква следният ефект и въздействие:

- Засилване на политиките на социално включване в област с административен център гр. Варна.
- Синхронизиране на визията за развитието на етноинтеграционните процеси на всички равнища – общинско, областно и национално.
- Осигуряване на актуална информация и детайлизирана картина на проблемите и потребностите от интегриране на маргинализираните етнически групи.
- Съпоставимост на разработената областна стратегия и общински планове за действие в резултат от прилагането.

Осигуряването на активното участие на ромите на територията на областта не само във формирането и реализацията на политиките за интеграция на ромите, но и във всички други политики е от ключово значение и ще допринесе за развитието на обществото.

ПРИЛОЖЕНИЯ

ПЛАНОВЕ ЗА ДЕЙСТВИЕ НА ОБЩИНИТЕ: Аврен, Аксаково, Белослав, Бяла, Варна, Ветрино, Вълчи дол, Девня, Долни чифлик, Дългопол, Провадия, Суворово